

DataverseLV

ReadMe datnes izveides pamācība

ReadMe datne satur kontekstuālu informāciju par deponēto datu kopu, un tās mērķis ir panākt, lai dati ir pareizi interpretējami gan autoram ilgākā laika perspektīvā, tostarp pēc pētnieciskā projekta noslēguma, gan citiem lietotājiem, kam piešķirta piekļuve datu kopai.

Ja pastāv nozarei specifiski standarti un prasības *ReadMe* datnes sagatavošanai, tad tiem ir dodama priekšroka salīdzinājumā ar šeit ieteikto *ReadMe* datnes saturu.

- Gadījumos, kad datu kopu veido vairākas, kontekstuāli cieši saistītas datnes, tad ir pieļaujams veidot vienotu *ReadMe* datni datu kopas aprakstīšanai. Citos gadījumos var katrai datu kopas datnei veidot tai atbilstošu atsevišķu *ReadMe* datni.
- Ja aprakstītā datu kopa satur informāciju, kas varētu būt noderīga starptautiskai auditorijai, tad ieteicams *ReadMe* datni sagatavot angļu valodā.
- *ReadMe* datnes nosaukumā jāiekļauj informācija, kas:
 - ļauj to identificēt kā *ReadMe* un atšķirt to no citām deponētām datnēm – nosaukumā jāiekļauj “*ReadMe*”, “*readme*” vai “*read-me*” vai līdzīgs teksts;
 - nepārprotami norāda, uz kuru no pievienotajām datnēm *ReadMe* ir attiecināms.
- *ReadMe* ir jāveido kā vienkārša teksta (.txt) vai arī *markdown* (.md) formāta datne – ir jāizvairās no patentēto formātu, piemēram, *MS Word* lietošanas, lai ikviens lietotājs varētu bez problēmām atvērt datni.
- Teksta formatējumam jābūt tādā, lai informācija ir saprotama un viegli uztverama – nerakstīt visu informāciju vienā rindkopā, bet gan nodalīt atsevišķas sadaļas, starp tām atstājot tukšas rindas.
- *ReadMe* tekstā jāizmanto *UTF-8* kodējums, jo tas nodrošina universālu un konsekventu rakstzīmju attēlojumu visās valodās un platformās.
- Ja deponētajai datu kopai ir vairākas *ReadMe* datnes, tad to izveidē jāpieturas pie vienota stila un terminoloģijas.
- Jāievēro konkrētajā zinātnes nozarē vispārpieņemtās nosaukumu konvencijas un apzīmējumi.
- *ReadMe* papildina, bet nekādā ziņā neaizvieto metadatus, kuri pēc iespējas detalizēti un precīzi jāievada datu kopas deponēšanas procesā.
- *ReadMe* datnē vēlams norādīt kontaktinformāciju, lai jautājumu gadījumā interesenti var sazināties ar datu kopas veidotājiem, tādējādi veicinot potenciālu sadarbību.

Rekomendējamais *ReadMe* saturs

Vispārīgā informācija

1. Īss apraksts par pētījumu un sasniedzamajiem mērķiem.
2. Īss apraksts par deponētajiem datiem un to struktūru.
3. Datnes (-ņu) formāts (-i).

4. Ja datu kopu veido vairākas savstarpēji saistītas datnes, tad nepieciešams aprakstīt šīs saistības raksturu.
5. Vārds, uzvārds, pārstāvētās zinātniskās iestādes nosaukums, ORCID un e-pasts:
 - a. galvenajam pētniekam (vai personai, kas atbildīga par datu ievākšanu);
 - b. līdzautoriem;
 - c. kontaktpersonai (jautājumu gadījumā).
6. Datu ievākšanas datums vai datumu diapazons.
7. Datu izcelsmes ģeogrāfiskā lokācija.
8. Datnes izveides datums (datnes versija).
9. Datnes modificēšanas vai papildināšanas datums un veikto izmaiņu raksturs (datnes versiju vēsture).
10. Atslēgvārdi, kas raksturo datus pēc būtības.
11. Izmantotā(s) valoda(s).

Metadati par datu ievākšanas un apstrādes metodēm

1. Metodes/-žu apraksts, var būt arī saite uz resursu, kur aprakstīta datu ievākšanas, apstrādes un kvalitātes kontroles procedūra.
2. Mērinstrumentu specifiskie iestatījumi eksperimentu laikā.
3. Instrumentu kalibrēšanas dati.
4. Datu kvalitātes kontroles procedūras apraksts.
5. Kodējums vai apzīmējumi datos, kas izmantoti, lai izceltu zemas kvalitātes/apšaubāmos mērījumus, izlēcējus (neraksturīgās vērtības) un trūkstošās vērtības, ja šādi dati ir iekļauti datu kopā.
6. Personas, kas iesaistītas parauga/-u ņemšanā, datu apstrādē, analīzē.

Specifiskā informācija par datiem

1. Datu kopā izmantoto abreviatūru un saīsinājumu atšifrējums, tabulāriem datiem – kolonnu nosaukumu atšifrējums un skaidrojums.
2. Mērvienības.
3. Iztrūkstošo datu identificēšanai izmantotā apzīmējuma atšifrējums (piemēram, NA; -999).

Piekļuves tiesības/koplietošana

1. Datiem piešķirtā izmantošanas licence un citi ierobežojumi darbā ar datu kopu.
2. Saites uz publikācijām, kur tiek citēta vai izmantota attiecīgā datu kopa.

Piezīmes:

Ja atsevišķa dokumentācija (piemēram, kodu grāmata vai detalizēti metadati) jau satur daļu no šeit ieteiktās informācijas, *ReadMe* datnē var iekļaut tikai būtiskāko (papildinošu informāciju).

Ja *ReadMe* datne tiek veidota un regulāri papildināta jau projekta sākumā, tās gala versiju ir vieglāk sagatavot un izvairīties no kļūdām, kas var rasties, ja visa informācija tiek apkopota tikai projekta beigās.